

Refleksije iz Mehike

Kalejdoskop: enaki in različni

Nekaj steklenih drobcev, ki odsevajo v ogledalu kalejdoskopa, riše najlepše oblike. Če premaknemo valj, v katerem so zložene, se iz starih oblik rodijo nove. Ko gledaš, se zdi, da je kombinacij neskončno. To je klic k želji. Pohod za ponos domorodcev je bil ogromen zaradi majhnih in velikih kapljic stekla, v katerih je povzeta zgodba domorodcev. Boj za enakopravnost in drugačnost. Ko odseva v ogledalu ljudskega odpora, plete prihodnost, ki ni več takšna, kot je bila. Opisati hočemo tri od teh kapljic, ki so takšne barve, kot je zemlja. Gre za tri trenutke iz karavane: srečanje v Tehuacanu, v Puebli; zasedba *zocala* v Ciudad de México in intervencija zapatistov v kongresu federacije. V teh trenutkih so zgoščeni trije ključni vidiki boja staroselskega prebivalstva za vključitev v nacionalno družbo enakosti, ki spoštuje različnost. V teh trenutkih pride do izraza želja, da bi spremenili svet in da bi to storili takoj.

POVELJE

Miksteški vodja je ob koncu čustvenega govora med srečanjem v Tehuacanu, v Puebli, vprašal zapatistične komandante: "Kakšno je povelje?" Malo pozneje mu je Marcos odgovoril z načrtom pohoda, ki ga je bilo treba začeti takoj: "Z vami in s številnimi drugimi bomo šli v Ciudad de México. Tja gremo, da bi dosegli sprejetje zakona COCOPA. Dosegli bomo ustavno priznanje pravic staroselcev in njihove kulture. Nikoli več ne bomo sprejemali ukazov, od nikogar."

Mesto Tehuacan je bila prva postaja dolgega dne zapatistične karavane, ki se je začel 24. februarja. Šlo je za dogodek, ki je bil spricho prebranega sporočila videti kot ogledalo iz vode, ki je nezadržno bruhalo silen tok obtoževanja in ponosa. To je bila ura prekletih z zemlje. Trenutek, v katerem so komandanti upornikov prevzeli vlogo predstavnikov in govornikov: dali so jim dve poveljniški palici in potrdili, da bodo šla z njimi na pohod tudi vsa druga ljudstva. In kot je storil miksteški delegat, so se postavili pod povelje zapatističnih komandantov.

³ Luis Hernandez Navarro je novinar La Jornade.

Pet tisoč duš je zapustilo skupnosti v dolinah Tehuacan, Sierra Negra in Sierra Nord iz Pueble, da bi bili priča političnemu dejanju, v katerem ni bilo praktično nobenega imena, ampak samo glasovi, ki so govorili za množice. Nihče od govornikov, ki so se priglasili k besedi, ni bil predstavljen z imenom, ampak kot predstavnik staroselskega ljudstva ali organizacije, kateri je pripadal. Izrazili so občutke živega lokalnega gibanja, ki je dolgo let ostalo podzemno in šele po letu 1994 prišlo na dan s silo in vitalnostjo, ki ju nihče ni pričakoval. To so bili glasovi ljudstev Nahua, Popoloko, Mikstekov in Mazatekov, ki živijo v državi Puebla. Ob vsakem govoru so staroselski vodje govorili o diskriminaciji, poniževanju, maltretiranju in trpinčenju. Pokazali so slabost, ki se je nabirala skozi leta in generacije, ter reflektirali položaj in obstoj staroselcev. Navkljub očitni revščini in izključenosti, v kateri živijo, je največja bolečina v tem, da bi morali zapustiti svojo zemljo, svoje mrtve in žive, v iskanju hrane. Niso zahtevali "vocho, changarro y tele" ("avto, štacuno in televizor", slogan politike predsednika Foxa do staroselcev), ampak priznanje svojih pravic, kot staroselci. Večina jih je bila revnih kmetov in skoraj vsi so se šteli za staroselce.

LJUDJE KORUZE

Ti, ki jih je preklela zemlja, so v zapustitvah našli upanje. Mogoče zadnje upanje. Poleg tega so našli tudi pohod za dostojanstvo. Zaradi tega so koman-

dantom zaupali nalogo, da hodijo skupaj z njimi, da jih predstavljajo. Nikoli v novejši zgodovini se ni zgodilo, da bi se staroselci odločili, da lahko kdo govori zanje. Prvi govornik se je predstavil kot del tistih, ki prihajajo iz jame sedmih glav, Aztle. "Skozi moj glas govori ljudstvo koruze," je rekel. Identificiral se je s 508 let trajajočim bojem proti pozabi in rekel, da so tisti, ki govorijo méxica, dali ime Mehiki.

Kljub temu, je nadaljeval, so jih vlade in oblasti postavile v podzemlje. Dedič Osvobodilne vojske juga je brez arogance zatrdil: "Tukaj smo. Preživeli smo revščino, izključenost in globalizacijo, ki prihaja v našo regijo in iz nas dela sužnje na naši lastni zemlji." Svoj nastop je sklenil z besedami, da "so ljudstva Nahua z vami hodila že od nekdaj, ker smo ista stvar: uporniški ponos in pozabljeno srce domovine. Ne bomo nehali z bojem za kolektivne pravice naših ljudstev, dokler ne bodo priznane v stavi. Danes, 27. februarja, vam v imenu ljudstev Nahua podeljujemo našo podporo." Potem je govoril predstavnik razseljenih staroselcev. Zaradi velikih težav s pomanjkanjem vode in virov je ta regija postala območje, ki "izganja" delovno silo. Pojasnil je koncept miru, kot ga zahteva staroselsko prebivalstvo: "Za staroselce nikoli ni obstajal mir v mestih. 'Gueros' (belci) nas grdo gledajo. Z nami so ravnali kot z živalmi; kot da smo mravlje. Naši dedje so pobegnili v gore, zato danes živimo v hribih. Odvzeli so nam plodne ravnice, ki bi jih lahko obdelovali."

Slika 6. Nismo imeli glasu, nismo imeli obraza, nismo imeli imena, nismo imeli prihodnosti. Nismo obstajali.

Kasneje je bilo na vrsti Združenje za zaščito človekovih pravic Sierre Nord iz Pueble. Njegov predstavnik je zagotovil, da so zahteve EZLN tudi njihove zahteve. Poetično je zatrdil: “Naše srce koraka z vašim. Naša beseda se lahko sliši v vaši. In naša misel postane eno skupaj z vašo.” Nadaljeval je z besedami, da je pohod boj, da bi lahko staroselska ljudstva obstajala še naprej, brez ponižanja in maltretiranja, ampak na temeljih lastne enotnosti in združenosti, ki bi bila spoštovana. Miksteški predstavnik je komandante pozdravil s spoštovanjem in strastjo. Z očitno slabostjo, ki jo povzroča občutek diskriminiranosti, je rekel: “Imenovali so nas na različne načine: indios, nacos, aborigeni, asini (osli); kljub temu smo

tisti, ki Mehiki dajemo ime in podpiramo patriotizem. Niso nas mogli iztrebiti. Zdaj pa smo siti tega, da smo pajaci za turiste.” V nadaljevanju se je zavzel za častni mir, v katerem ne bi bilo treba na kolenih prositi za napredek, ki jim pripada po pravici. Zapatiste je opredelil kot “brate v slabem in dobrem” in opozoril, da bo odgovor prišel od vseh, če se jim kaj zgodi. V enem izmed najbolj intenzivnih trenutkov srečanja je dejal: “Vi ste odprli pot, mi vam bomo po njej sledili. Odprli ste vrata upanju, hočemo upati skupaj z vami; vaša beseda je zakon. Čakamo na vašo povelja. Naj nihče ne ukazuje našemu upanju. Naj nas nihče ne ponižuje, nikoli več. Naj se ves narod dvigne in prebudi. To je trenutek. Rodil se je že nov dan.”

RAZSEŽNOSTI PROTESTA

Floriberto Diaz ni uspel videti rezultatov svojega dela, 11. marca na *zocalu* v Ciudad de México. Njegovo srce je prenehalo biti 15. septembra 1995. Dedič kralja Condoya se je kalil z ilovico in koruzo. Pred izbiro ali biti Mixe ali antropolog, je izbral pot korenin. Njegova misel, njegovi načrti in številni njegovi učenci so bili nepogrešljivi pri izdelavi Sporazumov iz San Andrésa. Nekateri izmed najpomembnejših predlogov novega gibanja staroselcev so deloma rezultat njegovih razmišljanj. Vendar so bili, kljub njegovi odsotnosti, v prestolnici prisotni njegovi sorodniki, da bi počastili njegov spomin in same sebe. Vdova Sofia Robles, Zapoteka, ki govori mixe, ena najbolj priznanih organizatork staroselskih žensk v državi, je prišla na trg skupaj s tovariši. Vznemirjena in vesela je prišla, da bi zahtevala priznanje pravic staroselskih ljudstev. Po mnenju Sofie bi Floriberto, če bi bil še živ, zadovoljen rekel, da je bil že skrajni čas, da zahteve staroselcev prevzamejo tako širino. Dodala je tudi: "Kjerkoli je, mora biti zadovoljen. V teh dneh nisem slišala drugega kot odmev Floribertovih idej."

Niti Francisco Cabrera in Noe Torres, dva posebna staroselca, nista mogla biti fizično prisotna v mestu. Rodila sta se v Mixteci iz Pueble in v Meseti purepechi in umrla v avtomobilski nesreči, ko sta prihajala v Chiapas, da bi govorila s komandanti. Vendar sta bila prisotna v spominu bratov in prek Nacionalnega kongresa staroselcev

(CNI), organizacije, ki sta si jo zamislila in postavila ter v kateri sta pustila globoke sledi.

Razsežnost mobilizacije 11. marca je bila večja od *zocala* v Ciudad de México. Več deset tisoč, staroselcev in nestaroselcev, Mehičanov in tujcev, moških in žensk, mladih in starih, intelektualcev in delavcev, živih in mrtvih, enakih in različnih, se je združilo, da bi zahtevalo priznanje pravic staroselskih ljudstev. Tisti dan je bila Mehika že drugačna.

KONGRES

28. marca je Aldo Gonzalez vstopil v zakonodajno palačo v San Lazu. Televizijske postaje so ga večkrat pokazale, ko je spremljal zapatistične komandante. Je eden od svetovalcev CNI. Zapoteco, župan Guelataa v Oaxaci, zaščitnik gozdov v Sierru Juarezu in pobudnik boja proti biopiratstvu. Sedel je v zakonodajno ogrado s poveljniško palico svoje skupnosti v levi roki in s prenosnim računalnikom v desni. Predstavlja novo staroselsko gibanje, ki je šlo v predstavniški dom, da bi se tam slišal njihov glas. Istočasno pa predstavlja tudi tradicionalno avtoriteto, saj je občinski predstavnik in državni voditelj. Brez kakršnegakoli konflikta brani svoje korenine in uporablja sodobne pripomočke. Bori se za zaščito naravnih virov svoje države in za svojo kulturo. Noče, da bi bila njegova skupnost izolirana, vendar noče niti, da bi izgubila identiteto v imenu napredka, ki je v njegovi

regiji povzročil opustošenje. Skupaj z njim je sodelovalo kakih 200 predstavnikov staroselskih ljudstev, zakonodajalcev in zapatistov. Šli so, da bi branili zahtevo po vključitvi v mehiške zakone. Tam so bili, da bi reki: "Tukaj smo. Smo to, kar smo. Potomci prvih prebivalcev na tej zemlji. Smo staroselska ljudstva. Hočemo, da se priznajo naše pravice."

Toliko dni je že televizijski dnevnik Lopeza Dorige, eden najbolj gledanih

in vplivnih v Mehiki, neuspešno iskal subkomandanta Marcosa, da bi z njim opravil intervju. Tistega 28. marca, na dan, ko so zapatisti in CNI govorili pred kongresom Unije, so se prošnje po srečanju s predstavnikom upornikov spremenile: zdaj so hoteli srečati komandantko Esther. Staroselci in zapatisti so bili poglavitni zmagovalci boja, ki se je začel 24. februarja, in vprašanje staroselcev se je prebilo v središče nacionalnega političnega dnevnega reda.

Slika 5. Koruzarji. Ne proizvajajo, ne kupujejo, ne prodajajo. Ne eksistirajo.